

Ορθοδοξία & Νεωτερικότητα - Εισαγωγικά

Ορθοδοξία / Κοινωνικά θέματα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εποχή μας είναι η εποχή της Παγκοσμιοποίησης. Η ταχύτατη ανάπτυξη της τεχνολογίας, η κατ' εξοχήν ηλεκτρονική επανάσταση, η γρήγορη κυκλοφορία των ιδεών και η προσπάθεια του ανθρώπου να μην αισθάνεται πολίτης μίας χώρας αλλά του κόσμου έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός συγκρητισμού τόσο στον πολιτισμό όσο και στις θρησκείες. Στο σημείο αυτό τίθεται το ζήτημα της σχέσης των παραδοσιακών θρησκειών με την Πολιτική στη Νεωτερικότητα. Η Ορθοδοξία είναι μία από τις παραδοσιακές θρησκείες. Είναι ο φύλακας της παρακαταθήκης των δογμάτων των Οικουμενικών Συνόδων και της διδασκαλίας των Εκκλησιαστικών Πατέρων από την ίδρυση της Χριστιανικής Εκκλησίας έως και σήμερα.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία μέσα από την ιστορική της πορεία, την ιεραποστολική δράση της αλλά και το κήρυγμά της θα μπορούσε και γεωγραφικά και όχι μόνο πνευματικά να θεωρείται καθολική αλλά και οικουμενική. Οι Ορθόδοξοι έρχονται αντιμέτωποι με το εξής δίλημμα: ποια στάση θα κρατήσουν στην Παγκοσμιοποίηση η θα αρκεστούν στην ασφάλεια της δογματικής τους καθαρότητας αποκλείοντας όλους τους ετερόδοξους και αλλόθρησκους από να γνωρίσουν την αλήθεια. Ο κίνδυνος που ελλοχεύει για κάποιους Ορθόδοξους αντί να γίνουν εκείνοι που θα προβάλλουν την αλήθεια της Ορθοδοξίας, θα γίνουν οι αιτία να νοθεύσουν τη δογματική διδασκαλία της και της παράδοσής της.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο Α΄ μέρος της εργασίας αυτής θα εξετασθεί η σχέση των Θρησκειών με την Πολιτική στη Νεωτερικότητα. Πολλές φορές στη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας, οι θρησκείες και η πολιτική συμπορεύτηκαν, παρέχοντας χώρο δράσης η μία στην άλλη. Άλλοτε πάλι η μία στήριζε την άλλη και βοηθούσε στη θεμελίωσή της. Φυσικά, δεν ήταν λίγες οι φορές που οι δύο αυτοί παράγοντες της ανθρώπινης ιστορίας βρέθηκαν αντιμέτωποι και αγωνίστηκαν όχι μόνο για το ποιος θα επικρατήσει στη μεταξύ τους αντιπαράθεση αλλά και πως θα παραγκωνίσει τελείως ο ένας τον άλλο.

Κάποιος μελετητής θα μπορούσε να αντλήσει χαρακτηριστικά παραδείγματα μέσα από την παγκόσμια ιστορία. Στην αρχαία Ελλάδα, η πολιτική των διαφόρων κρατών - πόλεων, άσχετα εάν το πολίτευμα ήταν ολιγαρχία, δημοκρατία, τυραννία

η βασιλεία, στήριζε την πίστη των Ελλήνων στους Δώδεκα Θεούς του Ολύμπου. Στο Ρωμαϊκό κόσμο, η πολιτική των αυτοκρατόρων υπηρετούσε την ειδωλολατρία ως θρησκεία. Αντίθετα, οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες διεξήγαγαν έναν ανελέητο αγώνα εναντίον του Χριστιανισμού, της νέας θρησκείας που είχε αρχίσει σιγά - σιγά να απλώνεται σε όλα τα εδάφη της αυτοκρατορίας. Στο Βυζάντιο τα πράγματα πήραν διαφορετική διάσταση.

Η πολιτική των Βυζαντινών αυτοκρατόρων -εκτός του Ιουλιανού του Παραβάτη και των εικονομάχων αυτοκρατόρων- ήταν υπέρ του Χριστιανισμού. Η χριστιανική διδασκαλία επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την εκπαίδευση των Βυζαντινών, τη νομοθεσία τους και γενικότερα τις κοινωνικές αντιλήψεις τους. Στην περίπτωση του Ιουλιανού του Παραβάτη, η πολιτεία αντιπαρατάχθηκε έναντι του Χριστιανισμού με σκοπό να τον αφανίσει και να επανιδρύσει την αρχαία ελληνική θρησκεία. Στην περίπτωση του Ισλάμ, ο Μωάμεθ προσπάθησε με τη βοήθεια της θρησκείας που «δημιούργησε» να ενώσει φυλετικά τους Άραβες σε ένα ισχυρό κράτος με συνδετικό κρίκο την πίστη στον ίδιο Θεό. Προσπάθεια είναι να εξετασθεί εάν υπάρχει η όχι σχέση μεταξύ Θρησκείας και Πολιτικής στη Νεωτερικότητα και να μελετηθούν οι διάφορες συνθήκες που υπήρξαν υπαίτιες των διαφόρων αυτών σχέσεων.

Στο δεύτερο μέρος θα εξετασθεί η σχέση Ορθοδοξίας και Νεωτερικότητας. Σήμερα, ακούγονται πολλές απόψεις από διάφορες πλευρές σχετικά με τη σχέση που πρέπει να έχει η Ορθοδοξία με τη Νεωτερικότητα. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι η Ορθοδοξία λόγω των συνθηκών που βίωνε το ελληνικό έθνος -τουρκοκρατία- δεν είχε ποτέ σχέση με τις θρησκευτικές μεταρρυθμίσεις που συγκλόνισαν την Ευρώπη κατά το Μεσαίωνα. Μέσα στο πλαίσιο των «θρησκευτικών αυτών επαναστάσεων» γεννιούνται τα διάφορα ετερόδοξα δόγματα του Προτεσταντισμού, όπως Λουθηρανισμός, Καλβινισμός, Ζβιγγλιανισμός.

Η διάσπαση του Χριστιανισμού σε Ρωμαιοκαθολικούς και Προτεστάντες στην Ευρώπη, υπήρξε η δεύτερη διάσπαση του σώματος της Χριστιανικής Θρησκείας. Η πρώτη έγινε το 1054 με το Μέγα Σχίσμα μεταξύ του Ορθόδοξου Ανατολικού Χριστιανισμού και του Δυτικού Ρωμαιοκαθολικισμού. Η μέχρι τότε Εκκλησία του Χριστού διασπάστηκε σε δύο μεγάλα κομμάτια. Το σχίσμα άνοιξε τους ασκούς του Αιόλου και προέκυψαν πολλές διαφορές τόσο σε θέματα θεολογίας (filioque), εκκλησιαστικής παραδόσεως (εκκλησιαστικά έθιμα, αγαμία κλήρου, παπικό πρωτείο κ.λπ.), αλλά και πολιτικής (ίδρυση του παπικού κράτους και της αυτοκρατορίας των Φράγκων από τον Κάρολο το Μέγα, το γνωστό Καρλομάγνο).

Από τις αρχές του εικοστού αιώνα έχει αρχίσει μία προσπάθεια διαλόγου των διαφόρων ετεροδόξων με την Ορθοδοξία. Ο διάλογος αυτός, ο οικουμενικός όπως

λέγεται, έχει θιασώτες αλλά και φανατικούς εχθρούς. Οι πρώτοι κατηγορούν τους δεύτερους για άκρατο συντηρητισμό και σκοταδισμό, ενώ οι δεύτεροι εκτοξεύουν κατηγορίες στους πρώτους για υιοθέτηση των διαφόρων αιρετικών απόψεων των Ρωμαιοκαθολικών και των Προτεσταντών. Οι τελευταίοι υποστηρίζουν ότι η εισαγωγή και η αποδοχή των όρων της νεωτερικότητας στην Ορθοδοξία την οδηγεί στον κυκεώνα της παγκοσμιοποίησης και των αιρέσεων, ενώ οι υποστηρικτές των διαλόγων αυτών πρεσβεύουν ότι η νεωτερικότητα όχι μόνο δε βλάπτει την Ορθοδοξία, αντίθετα της δίνει την ευκαιρία να πλησιάσει τις διάφορες χριστιανικές ομολογίες και να καταφέρει να τους επαναφέρει στο δρόμο του ορθού- ορθοδόξου δόγματος. Το σίγουρο είναι, βέβαια, ότι όποια στάση και να υιοθετηθεί για τη σχέση Ορθοδοξίας και νεωτερικότητας θα γεννήσει ένα κύμα αντιδράσεων από τους διαφωνούντες κάθε φορά.

Τέλος στο Γ΄ μέρος θα εξετάσουμε τη σχέση της Παραδοσιακής Θρησκείας με την κοινωνία. Εκεί θα εξετασθεί κατά πόσο ο σημερινός άνθρωπος εξακολουθεί να πιστεύει σε μία ανώτερη δύναμη, κατά πόσο ανήκει συνειδητά σε κάποια παραδοσιακή θρησκεία. Ίσως κάποιοι σπεύσουν να συμπεράνουν ότι ο άνθρωπος του 21ου αιώνα, εγκλωβισμένος στα επιτεύγματα της επιστήμης και της τεχνολογίας έχει αρχίσει να απορρίπτει κάθε μορφή παραδοσιακής θρησκείας αντικαθιστώντας την με νέες «θρησκείες» που στην πραγματικότητα αποτελούν ένα είδος συγκρητισμού θρησκειών και φιλοσοφιών μέσα από τις οποίες θεοποιεί τον ίδιο του τον εαυτό.

Η διείδυση επαρκώς στο θέμα εγκυμονεί κινδύνους, όπως η μη τήρηση ουδέτερης και αμερόληπτης στάσης. Άλλωστε η γραφούσα τη μελέτη αυτή είναι μέλος μίας παραδοσιακής θρησκείας και συγχρόνως ζει και αναπτύσσεται σε μία κοινωνία που έχει επηρεασθεί από τη θρησκεία αυτή. Προσπάθειά μας θα είναι η εξέταση του θέματος Ορθοδοξίας και Νεωτερικότητας να βασιστεί σε όσο το δυνατόν αμερόληπτη στάση απέναντι στους δύο σημαντικούς παράγοντες της ανθρώπινης βιοτής, της θρησκείας και της κοινωνίας και πως επηρεάζονται η όχι από τον παράγοντα της Νεωτερικότητας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ορθοδοξία είναι ο φύλακας της παρακαταθήκης των δογμάτων των Οικουμενικών Συνόδων και της διδασκαλίας των Εκκλησιαστικών Πατέρων από την ίδρυση της Χριστιανικής Εκκλησίας έως και σήμερα.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία διακηρύττει, και όχι άδικα, ότι αποτελεί το θεματοφύλακα των Δογμάτων του Χριστιανισμού, όπως αυτά διατυπώθηκαν από τις Οικουμενικές Συνόδους και ερμηνεύθηκαν στα συγγράμματα των Πατέρων. Μέσα στα δύο χιλιάδες χρόνια από τη ίδρυση της Μίας, Αποστολικής και Καθολικής Χριστιανικής

Εκκλησίας, η Ορθοδοξία είναι εκείνη που αποτελεί το μόνο γνήσιο συνεχιστή της Θρησκευτικής Παράδοσης και διδασκαλίας που διατυπώθηκε από τους Αποστόλους και τους Ευαγγελιστές. Αυτό άλλωστε φανερώνει και η ετυμολογία της λέξεως «Ορθοδοξίας». Ο όρος σημαίνει την ορθή δόξα, την ορθή πίστη, διδασκαλία.

Ο όρος «Ορθοδοξία» προέρχεται από το επίθετο «ορθός» και το ρήμα «δοκώ» η «δοξάζω». Σημαίνει, λοιπόν, αυτός που έχει την ορθή δηλαδή τη σωστή γνώμη η αυτός που ορθά δοξάζει το Θεό. Η αληθινή πίστη δεν είναι αποκομμένη από την εκκλησιαστική, λειτουργική και μυστηριακή ζωή ως δόξα και αίνος Θεού. Η ορθή πίστη είναι μία συνισταμένη όσων εκφράζονται στην Αγία Γραφή, την Ιερά Παράδοση και τη ζωή της Εκκλησίας. Το περιεχόμενο των δογμάτων που διατυπώθηκε μέσα από τις Οικουμενικές Συνόδους παίρνει σάρκα και οστά μέσα στην Εκκλησία. Γίνεται, λοιπόν, μία δοξολογία της Αγίας Τριάδας μέσα από τη λατρευτική, λειτουργική και εν γένει μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας[1].

Η Ορθοδοξία δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ένα ιδεολογικό η φιλοσοφικό σύστημα – ρεύμα. Ούτε φυσικά αποτελεί κάποιο μουσειακό έκθεμα, κάποια λαϊκή παράδοση. Τέλος, δεν είναι η συνιστώσα που εξασφαλίζει τη διαχρονική και οικουμενική ενότητα του ελληνισμού. Ορθοδοξία είναι η Εκκλησία. Η Εκκλησία του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού. Η «Μία, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία» προς την οποία δηλώνουμε πίστη και αφοσίωση με την ομολογία του Συμβόλου της Πίστεως, προϊόν της Α΄ και της Β΄ Οικουμενικής Συνόδου, -γνωστό και ως Σύμβολο Νικαίας – Κωνσταντινουπόλεως [2]. Και η Ορθόδοξη Εκκλησία αποτελεί το σώμα του ενανθρωπήσαντος Λόγου, του Χριστού [3]. Οι μετέχοντες στο σώμα αυτό αποτελούν το λαό του Θεού. Βασική προϋπόθεση για να γίνει κάποιος μέλος του σώματος του Χριστού, δηλαδή της Εκκλησίας Του, είναι να έχει βαπτιστεί στο όνομα της Αγίας Τριάδας -στο όνομα του Πατρός, του Υιού και του Αγίου Πνεύματος. Τέλος την Εκκλησία αποτελούν μαζί κλήρος και λαός, οι οποίοι ενώνονται μέσα από το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.

[1] Α. Μπασδέκη, *Εμείς και οι άλλοι. Η Ορθόδοξη Εκκλησία και οι άλλες Εκκλησίες και Ομολογίες. Τι μας ενώνει και τι μας χωρίζει*, εκδ. Κ. Σφακιανάκη, Θεσσαλονίκη 2012, σ. 23.

[2] Σ. Π. Κούτσα, Μητρ. Ν. Σμύρνης, «Το νόημα της Ορθοδοξίας μας. Ομιλία του Σεβ. Μητροπολίτου Ν. Σμύρνης κ. Συμεών την Κυριακή της Ορθοδοξίας», http://www.oodegr.com/oode/orthod/genika/noima_orthod_1.htm

[3] Βλ. σχετικά Ε. Αρτέμη, «Το μυστήριο της θείας ενανθρωπήσεως σε δύο διαλόγους, “Περί της ενανθρωπήσεως του Μονογενούς” και “Ότι εις ο Χριστός” του αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας», *Εκκλησιαστικός Φάρος*, τ. ΟΕ (2004), 145-277. Συναφώς βλ. Της ίδιας, «Η εν χρόνω κατά σάρκα γέννηση του Υιού του Θεού»,

δημοσίευση στο διαδικτυακό τόπο: «Αντιαιρετικό Εγκόλπιο», (2009)
http://egolpion.com/gennhsh_yiou.el.aspx. Της ίδιας, «The rejection of the term
Theotokos by Nestorius Constantinople and the refutation of his teaching by Cyril of
Alexandria», στο *Γρηγόριος Παλαμάς 845* (2012) 153-177.

[Συνεχίζεται]

<http://bit.ly/13kj3D5>